

آموزش پزشکی

بررسی نتایج امتحان گزینش دستیاری

دکتر فریدون عزیزی*

مقدمه

الف) افراد شرکت کننده برحسب سال فارغ التحصیلی از دانشکده پزشکی، تقسیم شدند و نتیجه امتحان فارغ التحصیلان سالهای مختلف مقایسه شد.
ب) نمرات بانوان و آقایان شرکت کننده به طور جداگانه تعیین و مقایسه گردید.
ج) نتیجه امتحان برای فارغ التحصیلان هر دانشکده پزشکی مشخص و با نتایج سایر دانشکده ها مقایسه شد.
د) برای هر دانشکده پزشکی تعداد فارغ التحصیلان هر سال و نتایج کسب شده به طور جداگانه مورد بررسی قرار گرفت.
نتایج توسط روش آماری آزمون ای استودنت مقایسه شد.

نتایج

۲۴۶ نفر در شهریور ۱۳۶۳ در امتحان گزینش دستیاری شرکت کرده بودند. موضوع امتحان ۲۰۰ سؤال چهار جوابی بود که توسط اعضای هیأت علمی رشته های مختلف طرح شده بود. سه نفر از شرکت کنندگان که از کشورهای لبنان، رومانی و ترکیه فارغ التحصیل شده بودند به ترتیب ۱۱۳، ۹۲، ۸۴ جواب صحیح داده بودند. در بررسی نتایج امتحانات ۲۴۳ نفر دیگر نکات زیر مشهود بود:
الف) همانگونه که در جدول ۱ مشهود است فارغ التحصیلان سالهای ۱۳۶۳ و ۱۳۶۲ بیشترین نمرات کتبی را حائز شده و به طور متوسط به ۱۴۰ سؤال از ۲۰۰ سؤال (۷۰٪) جواب صحیح داده بودند. گویانکه متوسط پاسخهای صحیح در فارغ التحصیلان ۱۳۶۱ به تعداد ۷ سؤال کمتر از سال ۶۳ بود ولی این تفاوت از نظر آماری با اهمیت

با اجرای طرحهای قانونی خدمات نیروی انسانی و خارج از مرکز برای فارغ التحصیلان دانشکده های پزشکی، بیشتر دستیاریانی که در سالهای اخیر دوره های آموزش تخصصی خود را در دانشکده ها آغاز کرده اند، چندین سال از آموزش و محیطهای علمی به دور بوده و به خدمات درمانی پرداخته اند. اغلب اساتید دانشکده های پزشکی معتقدند که آموزش دوره های تخصصی برای افرادی مفیدتر است که با فاصله بسیار کمی از زمان فارغ التحصیلی از دانشکده، دوره دستیاری خود را شروع کرده باشند. زیرا دوری از محیطهای علمی و عدم استمرار در آموزش سبب خواهد شد که محفوظات علمی شخص کاهش یابد و از توان آموزشی او نیز کاسته شود. جهت تبیین این مدعا برآن شدیم که نتایج امتحانات گزینش دستیاریان را مورد بررسی آماری قرار دهیم. امتحانات گزینش دستیاریان در سالهای اخیر در دانشکده های پزشکی به صورت کتبی و شفاهی انجام می شود و سؤالات کتبی در دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی تهیه و به طور یکنواخت برای همه دانشکده های پزشکی ارسال می گردد. از آنجا که این تنها روش موجود برای ارزیابی فارغ التحصیلان دانشکده های پزشکی در سالهای مختلف است، نتایج امتحان گزینش دستیاریان در شهریور ۱۳۶۳ مورد بررسی قرار گرفت.

روش بررسی

نتایج امتحان گزینش دستیاری در شهریور ۱۳۶۳ از دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی دریافت شد و در موارد زیر مورد بررسی قرار گرفت:

فارغ التحصیلان قبل از سال ۶۱ نمرات به مراتب پایین تری را کسب نمودند و هرچه که سال فارغ التحصیلی از سال برگزاری امتحان دورتر بود تعداد جواب صحیح داوطلبان کمتر شده بود. به طوری که کمترین نمره (به طور متوسط ۲۴ نمره (۱۲٪) کمتر از فارغ التحصیلان سال ۶۳) متعلق به فارغ التحصیلان سالهای ۵۵ بود.

(ب) از ۲۴۳ نفر فارغ التحصیل دانشکده های پزشکی ایران ۲۱۰ نفر مرد با متوسط نمرات $17/9 \pm 130/5$ و ۳۳ نفر زن با متوسط نمرات $18/7 \pm 128/5$ بودند. تفاوت دو گروه مرد و زن از نظر آماری با اهمیت نبود. فارغ التحصیلان مؤنث و مذکر سالهای مختلف نمرات مشابهی داشتند به جز سال ۶۳ که در ۳۶ نفر مرد متوسط نمرات $19/5 \pm 143/5$ و در ۱۴ نفر زن متوسط نمرات $14/0 \pm 131/2$ بود. ($P < 0.05$)

(ج) نتیجه امتحان برای فارغ التحصیلان هر دانشکده پزشکی در سالهای مختلف مشخص شد. جدول ۲ نمرات کسب شده توسط فارغ التحصیلان دانشکده های پزشکی کشور را به طور جداگانه نشان می دهد. گویانکه متوسط نمرات کسب شده در فارغ التحصیلان دانشکده های پزشکی تهران، شهید بهشتی، شیراز و مرکز پزشکی متفاوت می نمود ولی از نظر آماری با اهمیت نبود. نمرات کسب شده توسط فارغ التحصیلان دانشکده های پزشکی مشهد ۱۰/۶ نمره، شهید چمران ۱۱/۸، اصفهان ۱۸ و تبریز ۲۵ نمره کمتر از فارغ التحصیلان دانشکده پزشکی تهران بود و این تفاوتها از نظر آماری با اهمیت بود.

بحث

نتایج حاصله از بررسی امتحان گزینش دستیاران نکات قابل توجهی را نشان می دهد که می توان به شرح زیر خلاصه شان کرد:

(۱) همانگونه که در شروع بررسی فرض شده بود پزشکیانی که با فاصله بسیار کمی از زمان فارغ التحصیلی دوره دستیاری خود را آغاز می کنند از نظر معلومات نظری پزشکی بهتر از آنها می اند که مدت زمانی دور از محیط آکادمیک به حرفه پزشکی اشتغال داشته اند. نتایج اولیه نشان می داد که تا یک و حداکثر دو سال پس از فارغ التحصیلی نمرات کسب شده تفاوت چندانی با فارغ التحصیلان جدید نداشت ولی از آن پس با افزایش فاصله فارغ التحصیلی تا برگزاری امتحان نمرات کسب شده تنزل یافت تا جایی که فارغ التحصیلانی که ۹ سال قبل از زمان امتحان، دانشکده را به پایان رسانده بودند، به طور متوسط ۱۲٪ از سئوالات را کمتر از فارغ التحصیلان جدید جواب داده بودند. مع هذا بررسی دقیقتر نتایج و مقایسه فارغ التحصیلان هر دانشکده پزشکی به صورت مجزا نشان داد که تفاوتی بین فارغ التحصیلان بعد از ۱۳۶۰ در دانشکده پزشکی شهید بهشتی موجود نبود و در دانشکده پزشکی تهران تفاوت دو گروه حدوداً ۶٪ از مجموع سئوالات بود. لذا با بررسی نتایج حاصله از این مطالعه نمی توان به طور یقین اظهار داشت که دور بودن از محیط آموزشی تفاوت فاحشی در معلومات نظری پزشکان به وجود می آورد. بدیهی است عوامل متعددی در تفسیر این نتایج اهمیت دارند. از آن جمله است تفاوتهای بازده آموزشی دانشکده های مختلف قبل و پس از انقلاب، افزایش یا کاهش اعضای هیأت علمی با تجربه، وقفه های آموزشی در سالهای انقلاب و پس از آن.

(۲) مقایسه نمرات کسب شده توسط فارغ التحصیلان دانشکده های مختلف نشان می دهد که تقریباً به همان ترتیب که داوطلبین کنکور پزشکی دانشکده ها را انتخاب کرده اند، ۶ تا ۷ سال بعد بهنگام فارغ التحصیلی و یا حتی سالها بعد از فارغ التحصیلی نیز شاگردان آن دانشکده های پزشکی که بهترین دانش آموزان را جلب کرده بوده اند،

بررسی نتایج امتحان گزینش دستیاری

بررسی دقیقتر نتایج مشخص نمود که تمام یا قسمت اعظم شرکت کنندگان از بعضی از دانشکده های پزشکی مانند مشهد، شهید چمران، اصفهان و تبریز، فارغ التحصیلان قبل از سال ۱۳۶۱ بودند. یافته فوق این سؤال را مطرح کرد که آیا کمی نمرات کسب شده توسط فارغ التحصیلان دانشکده های پزشکی فوق الذکر به این دلیل بوده است که بیشتر شرکت کنندگان آنها را پزشکیانی تشکیل می دادند که سالها از فارغ التحصیلی آنها گذشته بود. جهت پاسخ به این سؤال فارغ التحصیلان هر دانشکده به دو گروه: فارغ التحصیلان بین ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۳ و فارغ التحصیلان ۱۳۶۰ و قبل از آن تقسیم شدند. متوسط و انحراف معیار برای هر گروه جداگانه اخذ و با گروه مشابه در دانشکده های دیگر کشور مقایسه شد.

جدول شماره ۳ نمرات کسب شده توسط فارغ التحصیلان قبل از سال ۱۳۶۱ دانشکده های پزشکی کشور را نشان می دهد. همانگونه که مشهود است فارغ التحصیلان دانشکده های پزشکی شهید چمران، اصفهان و تبریز نمرات کمتری را از گروه مشابه خود در دانشکده های تهران و شهید بهشتی کسب کرده اند. در مورد فارغ التحصیلان قبل از سال ۱۳۶۱ دانشکده پزشکی مشهد، گویانکه به طور متوسط ۹ نمره کمتر از گروه مشابه در دانشکده پزشکی شهید بهشتی کسب کرده بودند، این تفاوت از نظر آماری با اهمیت نبود.

مقایسه نمرات فارغ التحصیلان سالهای ۶۱ تا ۶۳ دانشکده های پزشکی کشور در جدول شماره ۴ آورده شده است. کمتر از ۱/۳ شرکت کنندگان در امتحان دستیاری سال ۱۳۶۳ بعد از سال ۶۰

مقایسه نمرات فارغ التحصیلان سالهای ۶۱ تا ۶۳ دانشکده های پزشکی کشور در جدول شماره ۴ آورده شده است. کمتر از ۱/۳ شرکت کنندگان در امتحان دستیاری سال ۱۳۶۳ بعد از سال ۶۰

مقایسه نمرات فارغ التحصیلان سالهای ۶۱ تا ۶۳ دانشکده های پزشکی کشور در جدول شماره ۴ آورده شده است. کمتر از ۱/۳ شرکت کنندگان در امتحان دستیاری سال ۱۳۶۳ بعد از سال ۶۰

پس از ۱۳۶۰ در دانشکده‌های مختلف نشان می‌دهد که نمرات فارغ التحصیلان پس از ۱۳۶۰ مساوی و یا بهتر از فارغ التحصیلان قبل از ۱۳۶۱ است. اگرچه این افزونی نمرات به علت این است که فارغ التحصیلان پس از ۱۳۶۰ مدت کوتاه‌تری از دانشکده و محیط‌های آموزشی به دور بوده‌اند و لذا محفوظات طبی آنها دستخوش فراموشی نشده است ولی می‌تواند مبین این نکته نیز باشد که به هر صورت آموزش پزشکی در دانشکده‌ها دچار افت و کمبود چشمگیری نمی‌باشد. در غیر این صورت می‌بایست نمرات کسب شده توسط فارغ التحصیلان پس از ۱۳۶۰ به مراتب پایین‌تر از فارغ التحصیلان قبل از ۱۳۶۱ می‌بود.

امید است که این بررسی مختصر راهگشائی برای شروع اقدامات سنجش و نظارت در امور آموزشی و ارزیابی مستمر آموزش پزشکی کشور باشد؛ اقداماتی که بسیار مورد نیاز و برای ارتقاء علم پزشکی در کشور ما از ضروریات است.

تشکر: نگارنده از اعضای هیأت علمی و کارمندان محترم دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی؛ برادر ابراهیم غفاری مسئول تهیه آمار دانشکده پزشکی دانشگاه شهید بهشتی و خواهر پروین آذرتاش که در تهیه نتایج امتحانات همکاری نموده‌اند سپاسگزاری می‌نماید.

جدول ۲. مقایسه نمرات کسب شده توسط فارغ التحصیلان دانشکده‌های پزشکی

دانشکده پزشکی	تعداد	متوسط \pm انحراف معیار	P ^{۱۱}
تهران	۹۶	۱۳۸ \pm ۱۸	-
شهید بهشتی	۳۱	۱۳۳ \pm ۱۴	NS
شیراز	۲۴	۱۳۰ \pm ۱۳	NS
مرکز پزشکی ایران	۷	۱۲۹/۹ \pm ۱۷/۲	NS
مشهد	۲۴	۱۲۷ \pm ۱۵	< 0.01
شهید چمران	۲۰	۱۲۶ \pm ۱۵	< 0.01
اصفهان	۱۸	۱۲۰ \pm ۱۳	< 0.001
تبریز	۲۳	۱۱۲ \pm ۱۹	< 0.001

۱۱ برای هر دانشکده پزشکی آمار مقایسه‌ای با دانشکده پزشکی دانشگاه

بالا ترین نمرات را در امتحان دستیاری به خود اختصاص داده‌اند (به ترتیب تهران، شهید بهشتی، شیراز، مشهد، شهید چمران، اصفهان و تبریز). شاید بتوان نتیجه گیری کرد که در تعیین درجه معلومات فارغ التحصیلان عامل اصلی هوش و استعداد دانشجویان و عوامل دیگر، امکانات و سطح آموزشی دانشکده پزشکی است. دانشکده‌های پزشکی تهران و شهید بهشتی همیشه بیشترین تعداد دانشجویان را برگزیده‌اند، با این حال زیادی تعداد دانشجویان سبب تنزل سطح آموزشی در این دو دانشکده نشده است. حال با این فرض که دانشجویان با استعدادتر در دانشکده‌هایی تحصیل می‌کنند که سطح آموزشی شان نسبت به سایر دانشکده‌ها بهتر است و نیز تعداد پذیرفته شدگان در این دانشکده‌ها ۳/۴ کل پذیرفته شدگان دانشکده‌های پزشکی کشور است، طبیعی است که فارغ التحصیلان این دانشکده‌ها هم بیشتر باشند و هم دارای معلومات نظری بهتری از سایر فارغ التحصیلان سایر دانشکده‌ها باشند.

۳) همچنین از این بررسی می‌توان نتیجه گیری کرد که آموزش پزشکی پس از انقلاب اسلامی دچار نقصان و کمبود فاحشی نشده است. مقایسه نمرات کسب شده توسط فارغ التحصیلان قبل از ۱۳۶۱ و

جدول ۱. مقایسه نمرات فارغ التحصیلان سالهای مختلف

سال فارغ التحصیلی	تعداد	متوسط \pm انحراف معیار	P ^{۱۲}
۱۳۶۳	۵۰	۱۴۰ \pm ۱۹	-
۱۳۶۲	۵	۱۴۲ \pm ۲۱	NS
۱۳۶۱	۱۹	۱۳۳ \pm ۱۴	NS
۱۳۶۰	۵۰	۱۳۱ \pm ۱۴	< 0.01
۱۳۵۹	۵۹	۱۲۹ \pm ۱۷	< 0.005
۱۳۵۸	۲۷	۱۲۲ \pm ۱۵	< 0.001
۱۳۵۷	۱۵	۱۲۰ \pm ۲۲	< 0.001
۱۳۵۶	۹	۱۱۷ \pm ۱۸	< 0.001
۱۳۵۵	۵	۱۱۶ \pm ۱۶	< 0.001

۱۲ برای هر سال آمار مقایسه‌ای با سال ۱۳۶۳ از طریق آزمون t استودنت انجام شده است.

جدول ۳. مقایسه نمرات کسب شده توسط فارغ التحصیلان قبل از سال ۱۳۶۱ دانشکده های پزشکی کشور

دانشکده پزشکی	تعداد شرکت کننده	متوسط \pm انحراف معیار	p*
شهید بهشتی	۹	۱۳۵/۲ \pm ۱۵/۶	NS
تهران	۶۲	۱۳۳/۲ \pm ۱۵/۳	NS
شیراز	۲۲	۱۳۰/۷ \pm ۱۳/۷	NS
مشهد	۲۴	۱۲۶/۳ \pm ۱۴/۷	NS
شهید چمران	۱۵	۱۲۱/۱ \pm ۱۱/۵	< 0.01
اصفهان	۱۸	۱۱۹/۷ \pm ۱۴/۰	< 0.005
تبریز	۲۳	۱۱۲/۰ \pm ۱۸/۶	< 0.001

• برای هر دانشکده پزشکی آمار مقایسه ای با دانشکده پزشکی دانشگاه شهید بهشتی از طریق آزمون ای استودنت انجام شده است. NS یعنی تفاوت دو گروه از نظر آماری با اهمیت نیست.

جدول ۴. مقایسه نمرات کسب شده توسط فارغ التحصیلان سالهای ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۳ دانشکده های پزشکی کشور

دانشکده پزشکی	تعداد شرکت کننده	متوسط \pm انحراف معیار	p*
تهران	۳۴	۱۴۵/۸ \pm ۱۵/۲	-
شهید چمران	۵	۱۴۲/۶ \pm ۱۲/۳	NS
شهید بهشتی	۲۲	۱۳۲/۴ \pm ۱۴/۳	< 0.005
مرکز پزشکی ایران	۷	۱۲۹/۸ \pm ۱۷/۲	< 0.02
شیراز	۲	۱۲۶/۵ \pm ۵/۷	-

• برای هر دانشکده پزشکی آمار مقایسه ای با دانشکده پزشکی دانشگاه تهران از طریق آزمون ای استودنت انجام شده است. NS یعنی تفاوت دو گروه از نظر آماری با اهمیت نیست.